

Om Rodsfrugtdyrkningen i England.

(Af C. C. Rannestad.)

Det er noksom bekjendt hvilken Betydning Rodsfrugtdyrkningen har i mange af Europas Lande, og at navnlig Storbritannien maa ansees for dens rette Hjem, derom vidner afgjørende de betydelige Strækninger Agerland, som hvert Aar afbenyttes til Rodsfrugters Dyrkning. — At det hører til Sjældenheder at see Turnips og Kunkelroer dyrkede i vore Marker, hidrører vistnok for største Delen fra Fedningens ringe Udbredelse i det danske Agerbrug, da det navnlig er som Fedningsmiddel Rodsfrugterne har faaet saa stor Betydning i Storbritannien. Men selv om vort Agerbrug ikke saa meget kan beregnes paa Dvæggedning som det engelske, har Rodsfrugter en saa stor Værdi som Dvægfoder i Almindelighed, at de vel fortjene en Plads i vort Agerstifte, og ikke længer bør være os ubekjendt.

Naar vi ville opfaste det Spørgsmaal, hvilken Betydning Rodsfrugtdyrkningen har for Agerdyrkningen, behøve vi blot at see hen til det engelske og skotske Agerbrug, og see med hvilken Hurtighed Roedyrkningen udbredte sig over disse Lande. Om trent for 50 Aar siden begyndte man i det Større at dyrke Turnips og Kunkelroer (Mangel-Wurzel) i Norfolk og Haddingtonshire, og herfra udbredte Dyrkningen sig over begge Riger. Først bredtsaaede man Frøet, siden har man foretrukket at saae det i Rader, i Driller. Og naar vi nu betragte den

Plads Rodfrugterne indtage i Sædkistet, eller hører en engelsk Landmand beklage sig over en feilslagen Roefgrøde, vil man let kunne forstaae hvilken Indtægt hans Turnips og Kunkelroer yde ham. Den engelske Landmands Hovedindtægt erholder han af sine Kreaturer, og hvorledes vilde det være ham muligt at føde og fede det store Antal Dvæg og Faar, som holdes paa enhver Gaard, uden ved Hjælp af de rige Rodfrugtafgrøder?

Man kan vist sige, at Rodfrugtdyrkning og Draining ere gaaede frem Haand i Haand, thi paa samme Tid Landmændenes Opmærksomhed henvendtes paa Roerne, paa samme Tid begyndte Drainingen ogsaa at finde Udbredelse, og efterhaanden som det ene gik frem fulgte det andet efter, indtil begge have naaet den nuværende Grad af Fuldkommenhed og er stattet saa høit, at enhver engelsk og skotsk Landmand altid nævner Draining, Rodfrugtdyrkning og Guano som de tre Gjenstande, der have bragt hans Agerbrug til saa stor Fuldkommenhed.

De to Hovedklasser af Roer, som meest dyrkes til Foder for Dvæget i det engelske Agerbrug, ere: Turnips og Kunkelroer. — De Turnips, som dyrkes i Markerne under almindelige Forhold, ere følgende:

1. Den almindelige Turnip.
2. En mellemliggende Klasse, som sandsynlig er en forskjellig Slags imellem almindelige Turnips og andre Arter.
3. Den svenske Turnip, der omtrent svarer til vore Kaatraber.

Den almindelige Turnip har talrige Afarter, forskjellige ved Røddernes Størrelse og Form. De mindre Forskjelligheder, frembragte ved Virkningen af Klima, Jordbund og Dyrkningsmaade, ere meget talrige. For Agerdyrkningens Bedkommende kunne de inddeles i tre Klasser, forskjellige efter deres Form:

1. Den runde og kugleformede.
2. Den fladtrykte, og
3. Den pæledannede.

Disse maa betragtes som Typerne, til hvilke de forskjellige dyrkede Arter mere eller mindre nærme sig. De ere desuden

forskjellige ved Formen af den Deel af Roden, som gaaer over Jordens Overflade. De kunne være hvide, grønne eller røde; og Forskjellen er af nogen praktisk Bigtighed, fordi de hvidfarvede ere betragtede som de meest velsmagende for Dyrene, imedens de andre ere mere haardsøre, men mindre stattede som Foder.

Turnips af den næste Klasse ere forskjellige fra disse, derved, at Roden er gul indvendig og udivendig, endog saa under Jordens Overflade. De ere haardsøre og nærende, og modstaae meget vel Vinterfrosten. De ere forskjellige fra hverandre ved Rodens Farve over Jordens Overflade, som undertiden er mørkerød og undertiden grøn.

Den sidste Slags er de svenske Turnips, hvis Substants er haardsør og nærende. De modstaae meget vel Veirets Strengthed, og beholde deres Safter og nærende Egenstaber indtil langt ud paa Foraaret. Bladene af den svenske Turnips ere mindre skarpe end af den almindelige Turnips, og kunne bruges til menneskelig Føde istedetfor Kaal. — De svenske Turnips dyrkes paa samme Maade som de almindelige og gule Turnips, men de saaes i Almindelighed nogle Uger tidligere, da de groe temmelig langsomt. De ere vanskeligere at dyrke end de almindelige Turnips, udfordre en større Deel Gjødning og skulde saaes i god Jord. De have den Fordeel fremfor de almindelige Turnips: at de let kunne omplantes imedens Planten er ung, hvilket ikke vil lykkes med hine uden i enkelte Tilfælde, og naar megen Nøiagtighed og Opmærksomhed anvendes.

Kunkelroen kan ligesom Turnipsen inddeles i forskjellige Klasser efter deres Størrelse, Form og Farve, men afvige dog ikke saa meget fra hverandre, at nogen bestemt Adskillelse af de dyrkede Sorter kan stee som ved Turnipsen. Af de forskjellige Farver, røde, hvide og gule synes den almindelige Mening i England meest at være for de røde, og da især de lange røde. Kunkelroer ere vel stikkede til Foder for Mælkedøer; de ere overordentlig nærende og give rigelig Mælk uden nogensomhelst

Affmag som Turnips giver. Runkelroebledene afgive ogsaa et særdeles godt Foder for Dyrene.

Naar jeg, som tidligere bemærket*), har omtalt at Rodfrugtafgrøderne i det engelske og skotske Agerbrug træde istedetfor reen Brak, kan det kun være ved at afløse denne ved Roedyrkingen, at den vil finde en større Udbredelse i det danske Agerbrug. De Vanskeligheder og Bekostninger som ville medfølge ved Brakkens Afstjaffelse vilde snart overvindes, naar man først ret bliver bekendt med Dyrrkingen, og det bliver klart hvilken betydelig Indtægt man har af Roerne.

Da det danske Agerbrug paa Derne hyppig er en Snymarksdrift, saasom:

1. Brak	eller	1. Grønjordshavre.
2. Hvede	—	2. Brak.
3. Grter	—	3. Hvede.
4. Byg	—	4. Grter.
5. Havre	—	5. Byg.
6. Kløver	—	6. Kløver.
7. Kløver	—	7. Kløver.

vil Brakken meget let kunne afstjaffes, og Rodfrugterne træde istedet, saasom:

1. Havre.
2. Rodfrugter, hvortil gjødes.
3. Byg, udlagt med Kløver.
4. Kløver.
5. Kløver.
6. Hvede, hvortil gjødes.
7. Grter.

At det ved en saa stærk Driftsplan er nødvendigt at gjøde to Gange i Rotationen er uomtvisteligt; men ved at opfodre en Marks Roefgrøde paa sine Kreaturer, erhoder man en langt større Masse Gjødning, og med Hensyn til Dvaliteten

---

*) Tidsskrift for Landøkonomi, 3die Række, 1ste Bind 1ste Hefte, 1853, Pag. 21.

langt bedre Gjødning, end Tilfældet er nu, som Erfaringen tilfulde har lært os, og man vil derved let sættes istand til at frembringe den Staldgjødning som er nødvendig til Hvede- og Roeproductionen, eller de to Marker som hvert Aar skulle gjødes. For at Roerne tilfulde skal lykkes, vil det maaskee være nødvendigt samtidig med Staldgjødning at anvende kunstige Gjødningsarter, saasom Guano, Beenmeel, Phosphorsuur Kalk o. s. v., men da saadanne Gjødningsarter allerede bruges paa flere Maader i det danske Agerbrug, vil man ligesaa let kunne give dem deres bestemte Plads til Roefgrøderne, og Beføstningen ved Anstøffelsen ikke være nogen Anstødsteen for Roedyrningens Fremme.

Da vort Dræghold for Størstedelen er Kver, er det især Dyrningen af Runkelroer der vil indtage den største Plads i vore Marker, hvorimod Turnipsen, som anvendt i raa Tilstand til Malkeqvæget giver Mælken og Smørret en bitter Smag, vil foretrakkes til Fødning af Hornqvæg, Faar og Sviin, og til Foder for Malkekøerne saalænge disse staae golde.

Ved Jordens Behandling til Rodfrugter, maa man søge at pløie den saa dybt som muligt om Efteraaret, og holde den fri for stillestaaende Vand; man lader den saaledes ligge til Foraaret, da man, om stee kan, pløier Marken paa tværs, harver den dygtig igjennem, indtil den har opnaaet den nødvendige Fjinhed, opfurer da Marken ved dybe Fure i omtrent 1 Alens Afstand med en almindelig Plov eller en Hypeplov og paafører Staldgjødningen, som spredes jævnt i Furefordybningerne. Vil man bruge kunstige Gjødningsarter saaes disse derpaa over hele Marken (bredsaet), og de mellemliggende opkaftede Furer fløves med Ploven ud over Gjødningen. Man saaer da Turnipsfrøet paa Toppen af de nye formede Driller med den dertil brugelige Saaemaskine, eller, hvor man kun vil dyrke et lille Stykke Land med Turnips, kan man saae Frøet ud af en Flaske, i hvis Prop man har sat en Pennepose. Runkelroerne derimod, som meget vel lade sig udplante, kan man saae i

Skjoffenhaven eller i et Hjørne af Marken, man vinder derved mere Tid til at behandle Marken; men da denne Maade forekommer mig mere bekvem, synes det at faae Frøet hvor man vil hufte Afgrøden at have et overveiende Fortrin. Runkelroefrøet er temmelig kostbart, og man vdfler derfor ikke med dette som med Turnipsfrøet, der faaes i en vedholdende Strimmel langs Drillerne. Ved Runkelroefrøets Saaening bør man bruge en Plantestok, Plantepindene 2 Tommer lange og den Bide fra hverandre, som man ønsker Planterne skulle have, f. Ex. 10 Tommer. En Mand gaaer foran med Plantestoffen, stiller samme langs Drillen, og danner saaledes ligesaamange Huller som der findes Plantepinde paa 2 Tommers Dybde; en anden Mand følger efter og lægger 2, undertiden 3 Frøforn i hvert Hul, afhængig af Frøets Bestaffenhed, og opfylder Hullet med hiin Jord. Man lader Marken saaledes ligge indtil de unge Planter tydeligt vise sig over Jordens Overflade, eller indtil de have begyndt at brede sig, da man med Haanden bortrydder de overflødige Planter, og paa samme Tid, med et let Hypejern bortrensar de imellem Planterne opvorede Ukrudsplanter. Denne Rensning gjentages, hvis det findes nødvendigt, 2 til 3 Uger efter. Senere arbeider man imellem Drillerne med en dertil indrettet Blov, for at løsne Jorden og vdelægge Ukrudet. Samme Rensning foretager man til Turnips; ved Udtyndingen bruges et Hypejern af en Tommes mindre Bide, end man vil have Afstanden imellem Planterne, og Udtyndingen skeer meget hurtigt, idet Manden som udtynner efterlader smaa Pletter for hver Gang Hypejernet gaaer igjennem Toppen af Drillen, som med Undtagelse af een Plante borttages med Haanden af efterfølgende Arbeidere, og man iagttager at give den staaende Plante et Tryk med Haanden til Siden, dog saaledes at Planten ikke bestabiges; Roden groer derved smukkere med Hensyn til Formen. Saaetiden for Runkelroer bør vist hos os være Midten af Mai, dernæst de svenske Turnips i Slutningen af Mai og de almindelige og gule

Turnips midt i Juni*). Mængden af Gjødning, der kan tilføres Jorden til Rodfrugtafgrøden, er forskjellig efter de forskjellige Omstændigheder, hvorunder den dyrkes; har man kun lidt Staldgjødning, maa man finde sig i Beføstningen ved Anskaffelsen af kunstige Gjødningsarter; har man derimod megen Staldgjødning, kan man spare paa disse. I Skotland antager man 16 Læs à 2000 Pd. af almindelig Staldgjødning at være tilstrækkeligt til een Tønde Land for at frembringe en god Afgrøde, naar der ved Siden af bruges 3 til 4 Gentner Guano. Udbyttet af en god Afgrøde er 25 til 28 Tøns pr. skotsk Acre, hvad der (Tønden beregnet til en Bøgt af 160 Pd.) svarer til 330—380 Tdr. paa een Tønde Land.

Ved i flere Aar at have undersøgt mange Turnipsmarker i et District (Ammandale) imellem den 1ste og 23de November, har man fundet Gjennemsnitsudbyttet at være (Tønden beregnet til 160 Pd.) paa een Td. Land:

	1849.	1850.	1851.	1852.
For hvenste Turnips . .	370 Tdr.	416 Tdr.	336 Tdr.	397 Tdr.
For gule Turnips . . .	342 —	334 —	289 —	295 —
For almindelige Turnips	388 —	436 —	358 —	403 —

At Turnipsen er høit skattet i England og Skotland, seer man heraf, at der sidste Efteraar i Omegnen af Edinburgh er betalt for Afgrøden af een Tde. Land fra 128—256 Rbd.

Naar vi skulle vælge særegen Jord til Dyrkningen af Runkelroer og Turnips, er især den lette og dybe muldrige Jordbund den meest passende; lidt moseagtig Jordbund er fordelagtig for Runkelroer. Naar Roerne optages om Efteraaret, maa det skee før Frostens, og helst i en Tid hvor Jorden er nogenlunde tør. Man optager Roerne med Haanden, afhugger Toppen og de fine Rodtrevler med en Kniv, hvorved man maa vogte sig for ei at beskadige Roen, og opbevarer dem om

---

*) Jeg saaede forrige Aar ved min Hjemkomst fra England gule Turnips den 2den August; de groede særdeles godt, men naaede kun et Hønsføxs Størrelse.

Winteren paa et tørt Sted i Rabatter 8 til 10 Fod brede i Bunden og tilbækker dem ligesom Kartofler.

Ved Opføringen af Turnipsen maa man først forbruge de almindelige Turnips, da disse mindst taale Opbevaring, dernæst de gule, og gemme de svenske Turnips tilsidst. Runkelroen taaler temmelig godt Opbevaring og især den lange røde. Man kan give Køerne til Hornqvæget enten i raa Tilstand, og da hele, eller vadse og skjære dem itu; eller man kan koge dem med Avner, og enten blande lidt Korn i før Kogningen eller efter Kogningen, eller naar man i lunken Tilstand giver det til Dvæget, tilfætte en Haandsfuld Bønnemeel eller knuste Oliefager.

Da Kartoffel dyrkningen under nuværende Forhold er temmelig mislig, og vi ofte føle Savnet af et godt Winterfoder til vore Kreaturer, er Forf.'s Hensigt med ovenstaaende Linier at henlede danske Landmænds Opmærksomhed paa Rodfrugtdyrkningen i det Større, som, derom er han overbevist, naar de først lære den ret at kjende vil finde en hurtig Fremgang.